

Rotterdams OmgevingsEffectRapport (ROER)

Deelstudie Welzijn

Van

Werkgroep Welzijn:

Wim van der Zanden (trekker), Liselotte Mesu, Annette Bombeke, Jan Meijdam,
AnneMarijke Bannink en Emiel Goijvaerts

Datum

10 juni 2021

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding, scope, ambities en doelen	4
1.2	Beoordelingskader	5
1.3	Leeswijzer	5
2	Staat van de Leefomgeving	6
2.1	Inleiding	6
2.1.1	Inleiding	6
2.1.2	Werkwijze	6
2.2	Inclusiviteit	7
2.2.1	Huidige situatie	7
2.2.2	Autonome ontwikkeling	15
2.3	Sociale samenhang	17
2.3.1	Huidige situatie	17
2.3.2	Autonome ontwikkeling	20
2.4	Sociale veiligheid	20
2.4.1	Huidige situatie	21
2.4.2	Autonome ontwikkeling	21
3	Beoordeling hoofdkeuzes	22
3.1	Prettig leven in de delta	24
3.1.1	Toelichting op de hoofdkeuze	24
3.1.2	Prettig leven in de delta: effecten en beoordeling	25
3.2	Verstedelijken & verbinden	26
3.2.1	Toelichting op de hoofdkeuze	26
3.2.2	Verstedelijken en verbinden - Laag 2040 : effecten en beoordeling	29
3.2.3	Verstedelijken en verbinden - Hoog 2040: effecten en beoordeling	31
3.3	Vitale wijken	33
3.3.1	Toelichting op de hoofdkeuze	33
3.3.2	Vitale wijken: effecten en beoordeling	34
3.4	Schouders onder de energie- en grondstoffentransitie	35
3.4.1	Toelichting op de hoofdkeuze	35
3.4.2	Schouders onder de energie- en grondstoffentransitie: effecten en beoordeling	36
3.5	Verdienvermogen vernieuwen	37
3.5.1	Toelichting op de hoofdkeuze	37

1 Inleiding

1.1 Aanleiding, scope, ambities en doelen

Rotterdam werkt momenteel aan een omgevingsvisie voor het gehele grondgebied van de gemeente. Ter onderbouwing van deze omgevingsvisie wordt een omgevingseffectrapport opgesteld, het Rotterdamse OmgevingsEffectRapport (ROER).

In de Omgevingsvisie zijn vijf perspectieven benoemd. Deze bepalen gezamenlijk de ambitie van Rotterdam voor de inrichting van de leefomgeving om een meer compacte, gezonde, inclusieve, circulaire en productieve stad te worden. Ze zijn op te vatten als vijf langetermijndoelstellingen en als kompas om koers te bepalen.

In het perspectief *Inclusieve stad* is Rotterdam een stad waar niemand in de meerderheid is. Een stad op twee oevers, een stad waarin mensen uit alle lagen van de bevolking en van alle leeftijden en gezindten kunnen meedoen en elkaar kunnen ontmoeten. In dat perspectief wordt ingezet op gemengde wijken waar mensen zich mee verbonden voelen, met goede maatschappelijke voorzieningen in elke wijk en een aantrekkelijke openbare ruimte, die voor iedereen toegankelijk is en die zich leent voor intensief gebruik en ontmoeting.

Samenvattend: *Inclusieve stad* = een stad met toekomstbestendige wijken met kansen voor alle Rotterdammers.

De omgevingsvisie zet in op een goede groei van Rotterdam door middel van vijf hoofdkeuzes: *Prettig leven in de delta* (voorheen "Gezonde stad in de delta"), *Verstedelijken en verbinden* (voorheen "Stad op 2 oevers"), *Vitale wijken* (voorheen "Toekomstbestendige wijken"), *Schouders onder de energie- en grondstoffentransitie* (voorheen "Energie en -grondstoffentransitie") en *Verdienvermogen vernieuwen* (voorheen "Bestaande en nieuwe economie"). Voor elke hoofdkeuze worden samenhangende kernbeslissingen genomen. Daarnaast worden kernbeslissingen genomen voor gebieden met de relatief grootste uitdagingen en groei: de Binnenstad+ en de oostelijke verstedelijkingszone van Alexander tot Zuidplein, en is Zuid als een strategisch en nader uit te werken gebied benoemd. In het ROER worden voor de hoofdkeuze *verstedelijken en verbinden* twee varianten onderscheiden: de variant Laag 2040 en de variant Hoog 2040. Daarmee onderzoeken we de hoeken van het speelveld, de bandbreedte aan effecten als gevolg van de groei van de stad. Daarnaast worden ook de effecten ingeschat van de vier overige hoofdkeuzes en daarmee samenhangende kernbeslissingen. Een overzicht van de hoofdkeuzes en varianten is opgenomen in bijlage 1.

In deze deelstudie wordt het aspect Welzijn onderzocht, conform de aanpak in de notitie Reikwijdte en detailniveau omgevingsvisie Rotterdam (juni 2020) en het Advies van de Commissie voor de milieueffectrapportage (oktober 2020). De ambities en doelen waaraan wordt getoetst zijn vastgelegd in het vigerend beleidskader, zowel landelijk, provinciaal als gemeentelijk.

1.2 Beoordelingskader

Aspect	Indicator	Parameter
Welzijn	Inclusiviteit	Verandering in de sociale index
		Verandering in de toegankelijkheid banen binnen 45 minuten
		Verandering in ervaring beschikbaarheid voorzieningen
		Verandering in aandeel 'sterke schouders' in de wijk
	Sociale samenhang	Verandering in mogelijkheid tot participatie
	Sociale veiligheid	Verandering in veiligheidsbeleving

1.3 Leeswijzer

Het ROER bestaat uit een samenvatting, een hoofdrapport en 14 deelstudies.

Het rapport dat voor u ligt is de deelstudie Welzijn. Hierin vindt u achtereenvolgens:

- Hoofdstuk 2: een beschrijving van de staat van de leefomgeving van Rotterdam voor wat betreft welzijn. Onderscheid wordt gemaakt in de situatie van dit moment en de situatie die in 2040 verwacht kan worden zonder omgevingsvisie.
- Hoofdstuk 3: een beoordeling van welzijn als gevolg van elk van de vijf hoofdkeuzes in de omgevingsvisie voor het planjaar 2040.

2 Staat van de Leefomgeving

2.1 Inleiding

2.1.1 Inleiding

De Staat van de Leefomgeving geeft inzicht in de kwaliteit van Rotterdamse leefomgeving zonder de aanpassingen die voortkomen uit de omgevingsvisie. Onderscheid wordt gemaakt in de huidige situatie en de situatie in 2040. Voor de situatie in 2040 wordt rekening gehouden met een aantal autonome ontwikkelingen.

Ruimtelijk gezien worden in de autonome ontwikkeling tot 2040 veel verspreid liggende woningbouwprojecten meegenomen, zowel in de stad Rotterdam als in de regio. In de stad gaat het daarbij onder meer om bouwprojecten als Hart van Zuid, Stadionpark, Parkstad, Zalmhaven, Maritiem District, Rotterdam Central District, Nieuw Kralingen en Park Zestienhoven. Relatief veel bouwprojecten liggen in de binnenstad. Tot 2040 zullen er naar verwachting 34.000 woningen worden bijgebouwd. Daarnaast wordt uitgegaan van een gemiddelde groei van de economie in stad en haven, met een voortgaande, bovengemiddelde groei van de (zakelijke) dienstverlening in vooral de Binnenstad. Dat levert naar verwachting 45.000 nieuwe arbeidsplaatsen op. Het Nationaal Programma Rotterdam Zuid richt zich op het wegwerken van achterstanden in een integrale aanpak op het gebied van school, werk en wonen op Zuid. In totaal zullen 45.000 woningen worden opgeknapt, waarvan 10.000 door sloop en vervangende nieuwbouw (9.000). Nog eens 25.000 woningen worden buiten NPRZ opgeknapt, via sectorale wijkaanpak. Er wordt een begin gemaakt met de energietransitie in vijf proefwijken, woningen worden geïsoleerd, van het gas gehaald en aangesloten op het warmtenet. In de haven wordt de energie infrastructuur verbeterd (verzwaring van het elektriciteitsnet), de efficiency verbeterd, meer uitwisseling van reststromen en uitbreiding van het stedelijk warmtenet met restwarmte uit de haven (warmte uit afvalverbranding). Er wordt gewerkt aan verschoning van het wagenpark en stimulering van elektrisch rijden, en uitbreiding van P&R voorzieningen aan de randen van de stad. De stad wordt groener, onder meer door het nieuwe oeverpark Nassauhaven, 20 ha extra groen erbij en drie ecologische verbindingen in Stadionpark, de Binnenstad en langs de noordrand van de stad.

Een compleet overzicht van de autonome ontwikkeling is opgenomen in bijlage 1.

In dit hoofdstuk wordt de huidige situatie en de autonome ontwikkeling beschreven van de drie indicatoren binnen het aspect Welzijn: inclusiviteit, sociale samenhang en sociale veiligheid.

2.1.2 Werkwijze

Het eindoordeel over de Staat van de Leefomgeving (huidige situatie en autonome ontwikkeling) en de Omgevingsvisie wordt per indicator uitgedrukt met de emoticons¹, zoals opgenomen in onderstaande tabel. Per emoticon is de betekenis beschreven.

¹ Hiervoor is gekozen om niet de indruk te wekken, dat een gedetailleerde, kwantitatieve beoordeling van effecten heeft plaatsgevonden.

	De staat is overal goed, er zijn geen knelpunten (ambities worden overal gehaald)
	De staat is overwegend goed, lokaal zijn er wat knelpunten (ambities worden grotendeels gehaald)
	De staat is redelijk, verspreid zijn er knelpunten (ambities worden vaak wel, soms niet gehaald)
	De staat is matig, er zijn redelijk wat knelpunten (ambities worden soms gehaald)
	De staat is overal slecht, er zijn overal knelpunten (ambities worden nergens gehaald)

2.2 Inclusiviteit

De indicator inclusiviteit bestaat uit vier parameters die hierna afzonderlijk worden beschreven:

- Verandering in de sociale index
- Verandering in de toegankelijkheid banen binnen 45 minuten
- Verandering in ervaren beschikbaarheid voorzieningen
- Verandering in aandeel 'sterke schouders' in de wijk

2.2.1 Huidige situatie

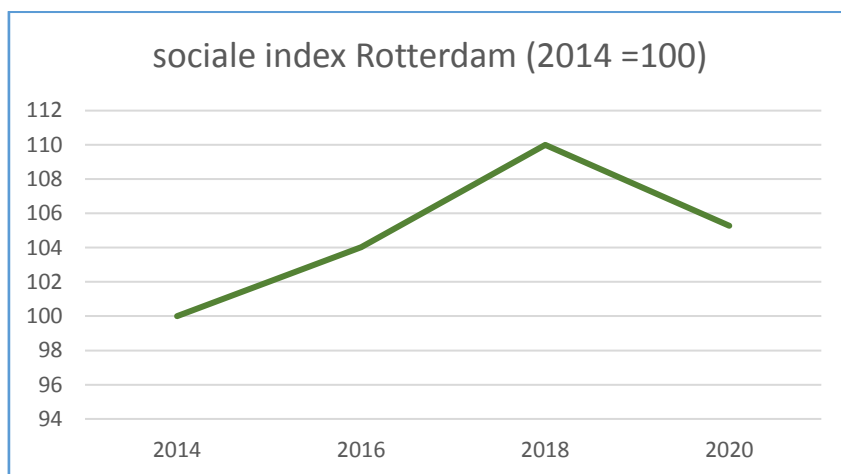
2.2.1.1 Sociale index

De sociale index van Rotterdam maakt deel uit van het instrument Wijkprofiel. Dit is een monitor waarmee sinds 2014 elke 2 jaar de staat van de stad en de wijken wordt gevolgd op de gebieden veiligheid, sociaal en fysiek. De sociale index geeft samenvattend een beeld van de sociale staat van Rotterdam en kent als onderliggende thema's hoe het gesteld is met de zelfredzaamheid, de samenredzaamheid, de participatie en de binding van Rotterdammers. De index is daarmee een zeer gecomprimeerde score over een veelheid aan onderliggende indicatoren. Referentiepunt van de indexscore is het gemiddelde van de stad Rotterdam in het jaar 2014. De vervolgmetingen sindsdien geven aan hoe de stad en de wijken zich ten opzichte van die referentie hebben ontwikkeld. Tevens kan met de index het verschil in sociale omstandigheden binnen de stad worden weergegeven. Zo tekenen de sociaal sterkere en zwakkere wijken zich af op de kaart.

Voor de effectrapportage van de Omgevingsvisie is het van belang om te realiseren dat ontwikkelingen in het sociale domein onder invloed staan van vele externe factoren. Niet in de laatste plaats zal de huidige coronacrisis de sociale omstandigheden van Rotterdammers negatief kunnen beïnvloeden. De ruimtelijke ingrepen die voortvloeien uit de Omgevingsvisie zijn slechts deel van dat geheel aan invloeden en in effectbeoordeling niet af te zonderen van dat geheel aan invloeden.

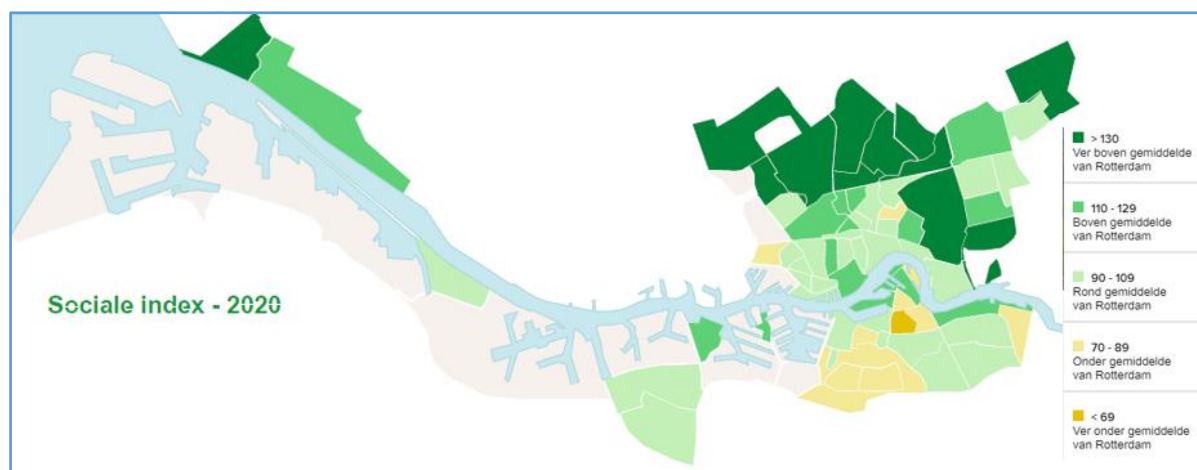
De sociale index ontwikkelde zich van een score van 100 in 2014 (referentieniveau) via een aanvankelijke stijging naar 110 in 2018 tot een niveau van 105 in 2020. De sociale situatie is dus in

Rotterdam in het geheel genomen eerst verbeterd en in de laatste 2 jaar weer wat gedaald. Toch is er ten opzichte van het referentiejaar sprake van verbetering.

De daling van de sociale index tussen 2018 en 2020 kwam met name door een afname in de beleving van Rotterdammers over sociale thema's. Zo scoorden de onderliggende subjectieve thema's participatie ('het gevoel van meedoen en erbij horen'), samenredzaamheid ('publieke vertrouwdeheid', vertrouwen in de overheid en oordeel over aanwezigheid van sociaal culturele buurtvoorzieningen) en binding (het gevoel van verbondenheid met de buurt en de stad) lager dan in 2018. Op een deel van deze thema's kan met ruimtelijke ingrepen in het kader van het perspectief Inclusieve Stad van de Omgevingsvisie invloed worden uitgeoefend. Dat betreft bijvoorbeeld het voorzien in voldoende maatschappelijke voorzieningen, die meegroeien met de stad, en in het creëren van gelegenheid tot ontmoeting in de openbare ruimte ter bevordering van sociale cohesie. Deze ingrepen kunnen ten goede komen aan de publieke vertrouwdeheid en het gevoel van verbondenheid tussen mensen onderling en met de wijk waar zij wonen.

Om zicht te krijgen op de variatie binnen Rotterdam is in onderstaande kaart de sociale index uit het Wijkprofiel 2020 weergegeven.

Duidelijk te zien is dat de wijken in Rotterdam Noord op sociaal gebied een sterkere score hebben dan de wijken in Rotterdam Zuid. Ook binnen Zuid zijn er verschillen te zien met de sterkere wijken in

de Kop van Zuid en daarnaast de oudere stadswijken en de zuidelijke tuinsteden met een zwakkere sociale structuur.

Beoordeling sociale index

Bij de beoordeling van deze parameter moet worden bedacht dat er aan de ontwikkeling van de sociale index geen algemene doelstelling kan worden gekoppeld. Er is geen normatief wenselijk niveau voor de index. Wel kan worden beoogd dat de index zich 'positief ontwikkelt', met andere woorden een verbetering laat zien ten opzichte van de huidige situatie.

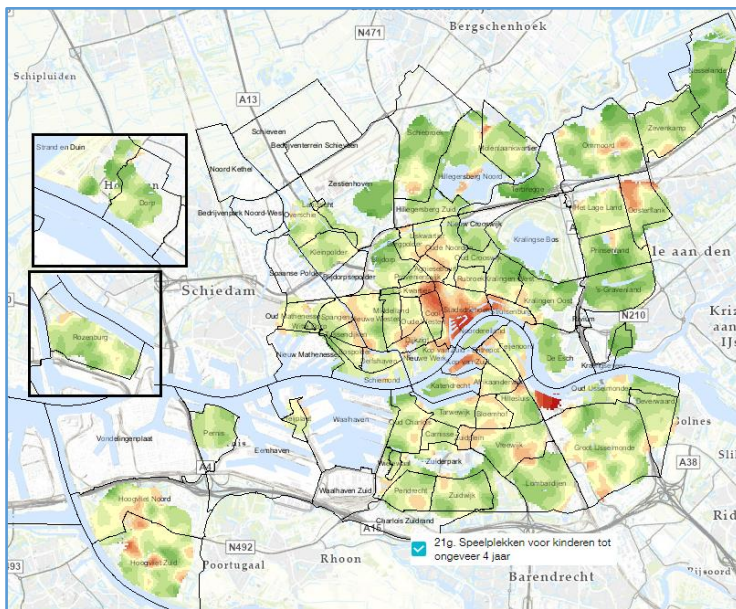
Indicator	Parameter	Score	Toelichting
Inclusiviteit	Verandering in de sociale index		De huidige staat van de sociale index wordt kwalitatief beoordeeld als matig; er zijn redelijk wat knelpunten, met name op Rotterdam Zuid en enkele delen van West en Crooswijk.

2.2.1.2 Ervaren beschikbaarheid voorzieningen

Bij deze parameter geldt dat het begrip voorzieningen ruim is geformuleerd. Het valt uiteen in een veelheid aan verschillende typen voorzieningen, van sociaal en culturele wijkvoorzieningen waar ontmoeting en recreatie plaats hebben, tot voorzieningen voor sport en spel, medische zorg en onderwijs. In onderstaande tabel is weergegeven in hoeverre Rotterdammers tevreden zijn over de beschikbaarheid van deze voorzieningen in het Wijkprofiel 2020 (gebaseerd op de enquête uit 2019).

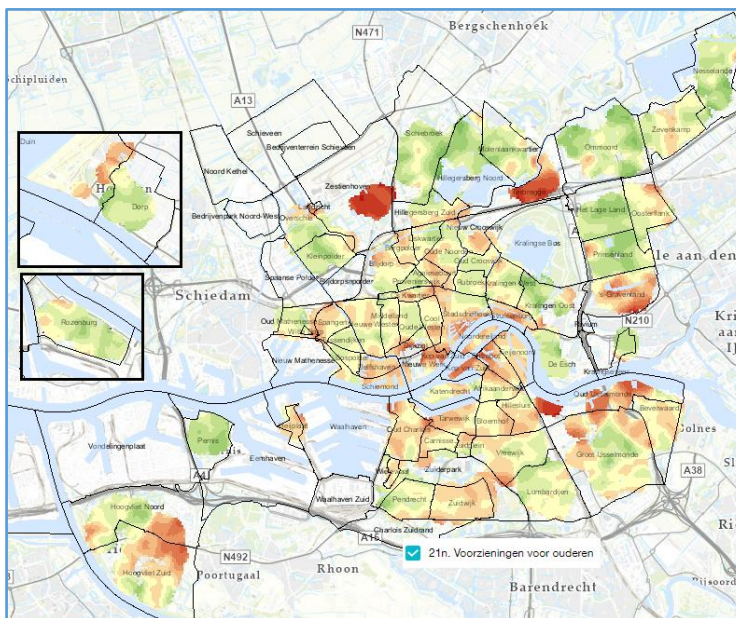
% Rotterdammers dat vindt dat onderstaande voorzieningen voldoende beschikbaar zijn in en rond hun woonbuurt	
basisscholen	74%
middelbare scholen	47%
speelplekken voor kinderen tot 4 jaar	56%
sport- en speelplekken voor kinderen van 4-13 jaar	55%
binnensport	51%
sportvelden	53%
vrijtijdsvoorzieningen voor jongeren (buurthuis, wijkgebouw, LCC)	35%
medische 1e lijnzorg	88%
plekken voor gezamenlijke bewonersactiviteiten (buurthuis, plein)	48%
ouderenvoorzieningen	34%

Gemiddeld genomen zijn Rotterdammers redelijk tevreden over de beschikbaarheid van medische voorzieningen en basisscholen in en rondom hun woonbuurt. Over veel andere voorzieningen, waaronder ouderenvoorzieningen en vrijtijdsvoorzieningen voor jongeren, is men echter aanzienlijk minder tevreden over de (nabije) beschikbaarheid. Bovendien is de ruimtelijke variatie in dit oordeel vrij groot, zoals blijkt uit onderstaande beelden over de beschikbaarheid van speelplekken voor kinderen tot 4 jaar en voorzieningen voor ouderen. Dit wordt in het centrum van de stad, maar ook op specifieke plekken verspreid in de stad aanzienlijk minder goed beoordeeld.

Figuur: Oordeel beschikbaarheid speelplekken kinderen tot 4 jaar

Bron: Belevingskaarten Wijkprofiel 2020

Figuur: Oordeel beschikbaarheid voorzieningen voor ouderen

Bron: Belevingskaarten Wijkprofiel 2020

Beoordeling beschikbaarheid voorzieningen

Bij de beoordeling van deze parameter moet worden bedacht dat het niet mogelijk is om in elke wijk een volledig voorzieningenpakket neer te leggen. Zo zijn middelbare scholen en sportvelden typen voorzieningen die het wijkniveau overstijgen. Er is ook geen normatief wenselijk niveau voor de tevredenheid hierover. De kernbeslissing luidt dat maatschappelijke voorzieningen meegroeien met de stad en inclusiever en intensiever worden benut. Dit is gekoppeld aan referentienormen.

Indicator	Parameter	Score	Toelichting
Inclusiviteit	Verandering in de ervaren beschikbaarheid van voorzieningen		De huidige staat van de ervaren beschikbaarheid van voorzieningen wordt kwalitatief beoordeeld als redelijk; er zijn - met uitzondering van de beschikbaarheid van medische 1 ^e lijns zorg en basisscholen - redelijk wat knelpunten voor diverse voorzieningen. Vooral voorzieningen voor ouderen en jongeren worden op veel plekken in de stad gemist.

2.2.1.3 Sterke schouders in de wijk

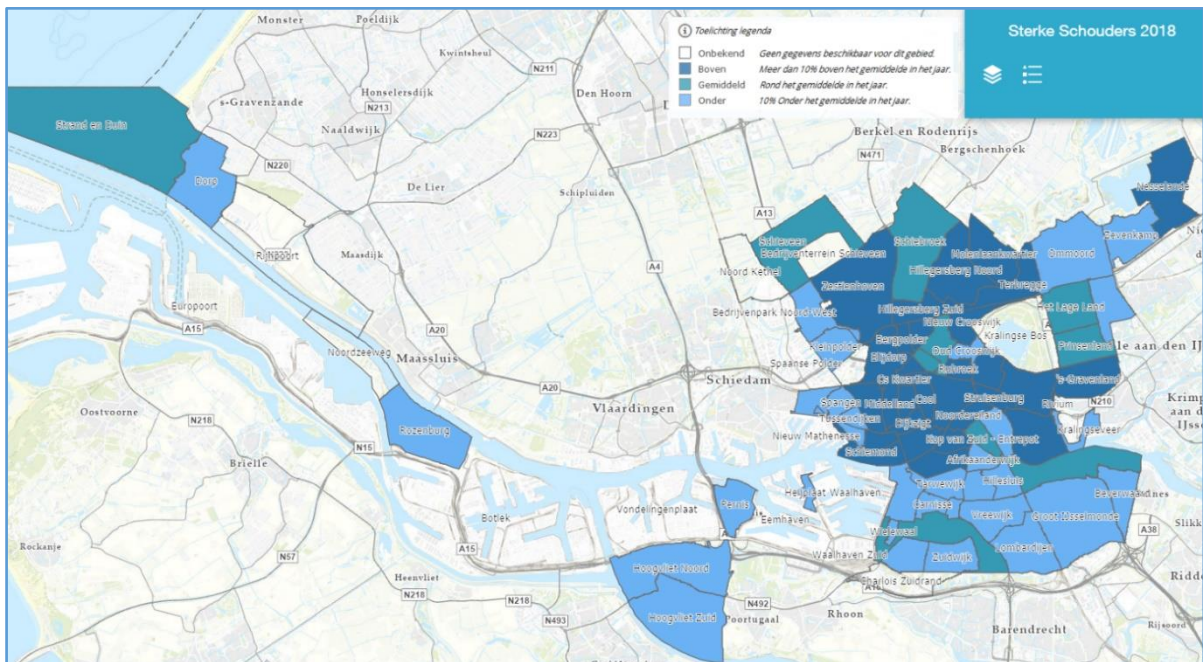
Er zijn in verhouding met andere grote steden veel Rotterdammers die meer dan gemiddelde zorg en aandacht nodig hebben. De gemeente Rotterdam zet zich ervoor in die zorg en aandacht te bieden. Rotterdam als inclusieve stad wil een stad zijn met kansen voor alle Rotterdammers, waarin mensen uit alle lagen van de bevolking en van alle leeftijden en gezindten kunnen meedoen en elkaar kunnen ontmoeten. Vanuit dat perspectief is het van belang dat in Rotterdam ook mensen wonen met 'sterke schouders' die zichzelf kunnen redden en daardoor juist weinig beroep doen op de zorgtaken van de overheid; die ondernemerszin tonen en in staat zijn anderen in hun directe omgeving te inspireren en te motiveren; en die verdiencapaciteit hebben en financieel bijdragen aan de stad. Het college wil graag een beter evenwicht tussen deze groepen. Daarvoor is het programma 'Sterke Schouders, Sterke Stad' in het leven geroepen.

De jaarlijkse monitor *Sterke Schouders* laat zien dat momenteel circa 30% van de Rotterdammers hoogopgeleid is en dat dat aandeel de laatste 5 jaar met ongeveer 4 procentpunt is gestegen. Literatuuronderzoek toont aan dat als er meer hoogopgeleiden naar de stad komen, zij economische en sociale kracht meebrengen en soms ook rolmodel kunnen zijn. Tegelijkertijd kunnen er verdringingseffecten op de woningmarkt optreden (gentrificatie) en risico's op conflicten over ruimtegebruik met oorspronkelijke bewoners. Het streven naar inclusieve, gemengde wijken vraagt dus om het actief zoeken naar een goede balans.

In oktober 2019 behoorde 32,5% van de Rotterdammers tot de sterke schouders; iets meer dan elders in Nederland (31,0%). In de andere drie grote steden is het aandeel sterke schouders groter: in Den Haag iets groter, in Amsterdam anderhalf keer zo groot en in Utrecht nóg groter.

De laatste jaren is de toename van de sterke schouders in Rotterdam wat sterker dan de landelijke. De toename komt van de young professionals, de hoogopgeleide gezinnen en de empty nesters; in de aandelen hoog opgeleiden zonder kinderen en studenten zit al langer nauwelijks beweging

Onderstaande kaart laat zien hoe binnen Rotterdam het aandeel sterke schouders varieert. Er is sprake van een oververtegenwoordiging in grote delen van Rotterdam Noord en een ondervertegenwoordiging in delen van West en Zuid. Met name het woonprogramma van het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ) zet in op het creëren van meer woningaanbod voor bewoners van Zuid die 'sociale stijging' doormaken en in het verlengde daarvan vaak hun woonsituatie willen verbeteren. Waar deze huishoudens in het verleden vaak de stad verlieten, wil het programma deze mensen juist behouden voor Zuid.

De aandelen sterke schouders en hoogopgeleiden in Rotterdam namen tot oktober 2019 langzaam toe, en inmiddels ook wat sterker dan elders in Nederland. Of deze trend door zal zetten, nu door de Corona-crisis voor veel hoogopgeleiden werk en werklocatie minder aan elkaar gekoppeld lijken, is nog niet te zeggen. Bij de afwegingen om wel of niet te verhuizen spelen echter méér aspecten een rol dan alleen de locatie van het (eigen) werk. Niettemin zal Rotterdam voor het aantrekken en behouden van dergelijke doelgroepen nu minstens zo hard moeten blijven zorgen voor aantrekkelijke woonmilieus die kunnen concurreren met woonmilieus buiten de grote stad.

Beoordeling aandeel sterke schouders in de wijk

Bij de beoordeling van deze parameter moet worden bedacht dat voor elke wijk moet worden gezocht naar een goede balans in de mate van 'menging' of diversiteit in de bevolkingsopbouw van wijken. Er is geen normatief wenselijk niveau hierover. De kernbeslissing luidt dat wordt ingezet op gemengde wijken waar mensen zich mee verbonden voelen.

Indicator	Parameter	Score	Toelichting
Inclusiviteit	Verandering in het aandeel sterke schouders in de wijk		De huidige staat van het aandeel sterke schouders in de wijk wordt kwalitatief beoordeeld als redelijk; er zijn verspreid knelpunten en met name op Rotterdam Zuid en in delen van West.

2.2.1.4 Toegankelijkheid banen binnen 45 minuten

In een inclusieve stedelijke samenleving zijn er ruimtelijk gezien weinig verschillen in de mate waarin werkgelegenheid op bereikbare afstand beschikbaar is. In die situatie hebben inwoners een vergelijkbare kans op het vinden van een baan binnen een aanvaardbare reistijd. De ruimtelijke ingrepen in de Omgevingsvisie kunnen een grote impact hebben op deze parameter.

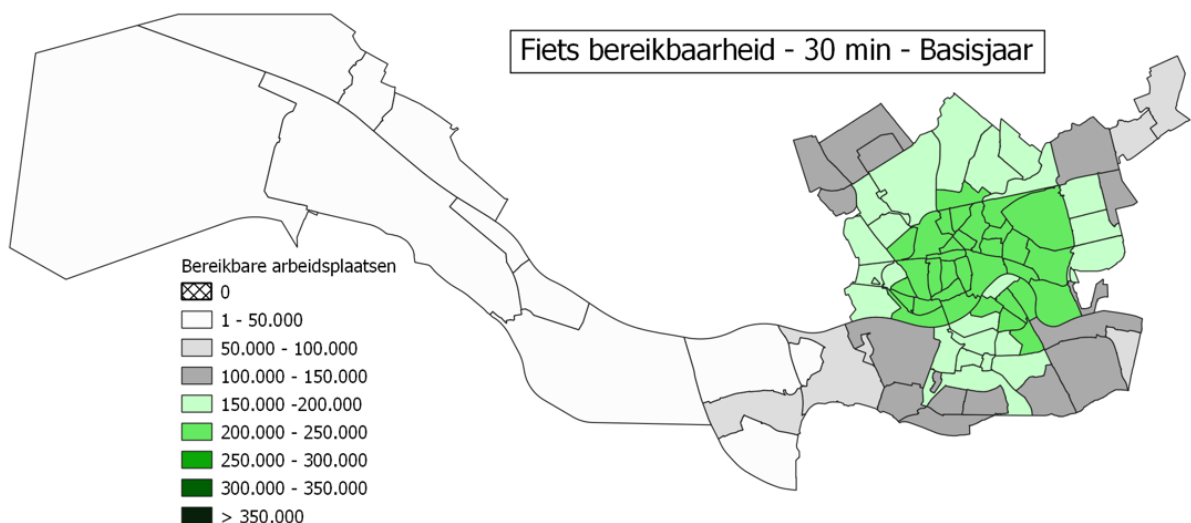
Hier spelen twee effecten een rol. Ten eerste neemt door verdichting de nabijheid toe: met hetzelfde vervoermiddel over hetzelfde netwerk kan je binnen een vaste tijd meer (banen) bereiken. Ten tweede neemt door verbeteringen in de netwerken de snelheid toe en/of de reistijd af, waardoor je meer plaatsen kan bereiken binnen 30 of 45 minuten.

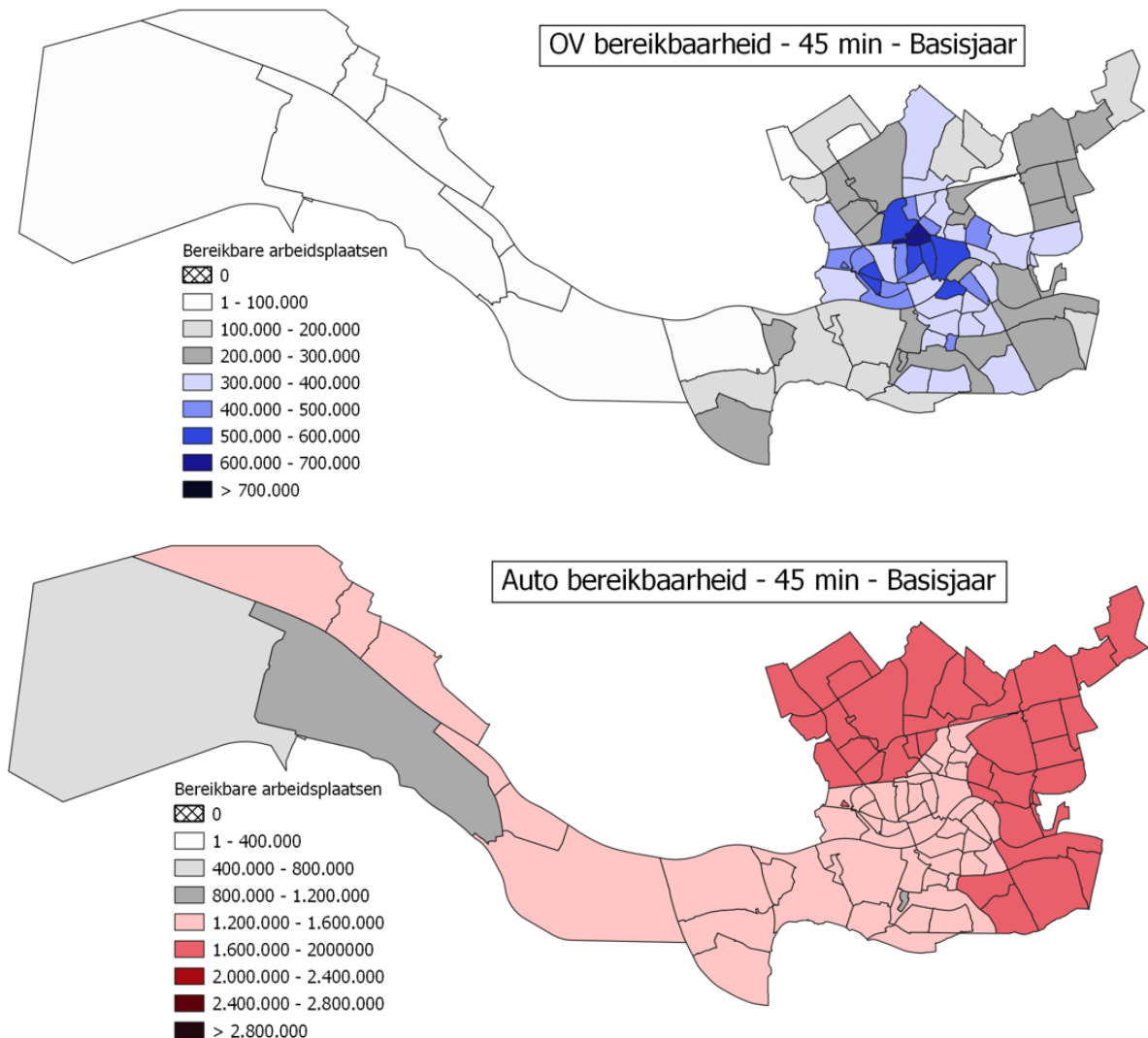
In de scenario's die in het ROER worden onderzocht treden beide effecten op. In de autonome ontwikkeling en plannen zit al een zekere mate van verdichting. In de scenario's wordt dat verder geïntensiveerd.

Voor de fiets is het nabijheid-effect het belangrijkste; voor het OV spelen beide effecten een rol. Bij de auto treedt nog een bijzonderheid op. Deze profiteert ook van de verdichting, maar daar staat tegenover dat mogelijk ook de congestie toeneemt, waarmee het effect van netwerkverbetering deels teniet wordt gedaan. Dit effect speelt vooral op langere afstanden.

Modelmatige berekeningen met behulp van het verkeersmodel geven aan hoe deze ruimtelijke verschillen zich in de huidige situatie manifesteren. Daarbij wordt onderscheid gemaakt in de bereikbaarheid van arbeidsplaatsen binnen 45 minuten voor het openbaar vervoer en auto. Voor de fiets is een reistijd van maximaal 30 minuten gehanteerd. De kaartbeelden geven de (huidige) situatie weer in het jaar 2016.

De bereikbaarheid van banen per fiets is het minst voor inwoners van Hoogvliet en de kernen Hoek van Holland, Rozenburg, Pernis en Heijplaat. Ook inwoners van wijken aan de zuid- en oostrand van de stad hebben minder banen binnen 30 minuten bereik per fiets. Voor de modaliteit openbaar vervoer is er meer differentiatie zichtbaar. Met name vanuit de wijken in het centrum van de stad is de bereikbaarheid van banen met het OV groot en verbetert dit in vergelijking met de bereikbaarheid per fiets voor wijken met ontsluiting via het metronet (zoals Hoogvliet en Pernis) of een treinstation (zoals Lombardijen). De bereikbaarheid van banen per auto is juist voor inwoners aan de rand van de stad met een goede aansluiting op de ring en snelwegen aanzienlijk groter.

Beoordeling toegankelijkheid van banen binnen 45 minuten

De bereikbaarheid van arbeidsplaatsen binnen aanvaardbare reistijd is dus sterk afhankelijk van het vervoermiddel. Wanneer de ambitie is om zoveel mogelijk uit te gaan van schone vervoersmiddelen (fiets, OV) is met name de situatie in wijken aan de oostzijde van de stad en in de verderaf gelegen kernen ongunstiger.

Indicator	Parameter	Score	Toelichting
Inclusiviteit	Verandering in de toegankelijkheid van banen binnen 45 minuten		De huidige staat van de toegankelijkheid van banen binnen 45 minuten reistijd wordt kwalitatief beoordeeld als redelijk; vooral wanneer gestreefd wordt naar schone verplaatsingen zijn er knelpunten in de verderaf gelegen kernen en wijken en in delen van Rotterdam Zuid en Oost.

2.2.2 Autonome ontwikkeling

De autonome ontwikkeling van de sociale index wordt beïnvloed door bestaande beleidsprogramma's in het sociale domein. Deze programma's strekken echter niet tot 2040, dus is de beoordeling hiervan beperkt tot een dichterbij gelegen horizon. Hier worden twee programma's met name genoemd:

Ten eerste is in 2019 het programma ***Relax, dit is Rotterdam*** vastgesteld. In dat programma is het beleid met betrekking tot integratie en samenleven nader uitgewerkt. In dat programma staat het volgende centraal:

"Het college geeft haar visie over hoe de diversiteit in de stad beter wordt geaccepteerd en tot meer ontspannen samenleven leidt in het programma 'Relax. Dit is Rotterdam'. In Rotterdam wonen mensen met verschillende achtergronden, leefwijzen en overtuigingen. Diverser dan Rotterdam bestaat niet. Soms zorgt dat voor vervreemding en ongemak tussen mensen en dat pakt het college aan. Iedereen moet zich vrij, veilig en prettig voelen. Dat is waar komende jaren vol op wordt ingezet."

Daarnaast is in 2021 het beleidsprogramma ***Heel de Stad*** vastgesteld. In dat programma staat het volgende centraal:

"Gelijke kansen voor iedereen. Daar staan we in Rotterdam voor. Voor de jongste Rotterdammers om gezond, veilig en kansrijk op te groeien. Voor (jong)volwassenen om maximaal mee te kunnen doen in onze maatschappij via school en werk. En voor ouderen, en anderen voor wie dat niet vanzelfsprekend is, om zo lang mogelijk gezond en met plezier zelfstandig te leven. Via het Rotterdamse stelsel van maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp streven wij ernaar maximaal bij te dragen aan deze doelstelling. De toekomstvisie van maatschappelijke ontwikkeling en jeugdhulp in Rotterdam is vastgelegd in het beleidsplan 'Heel de stad'. Dit plan geeft houvast in hoe we in Rotterdam maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp organiseren en uitvoeren."

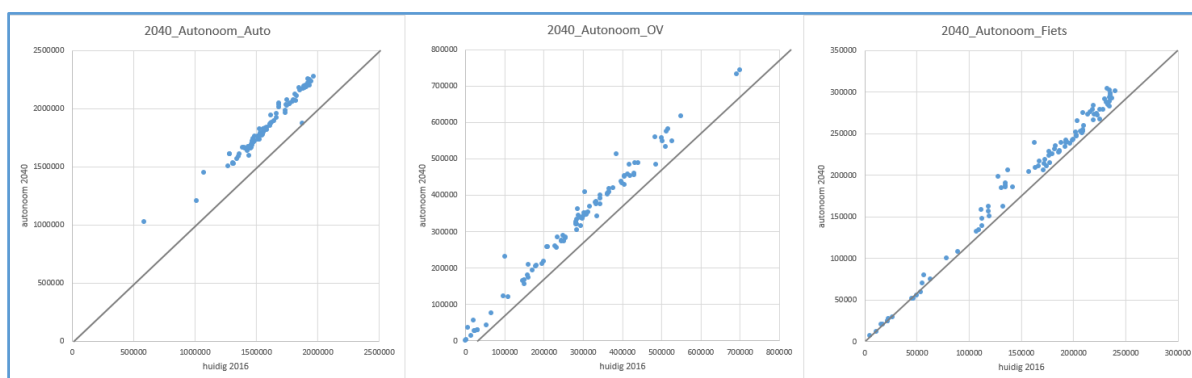
Verondersteld kan worden dat deze programma's bijdragen aan een verbetering op het gebied van inclusiviteit.

De autonome ontwikkeling van de ervaren beschikbaarheid van voorzieningen is moeilijk te beoordelen. Bij nieuwbouw van grote projecten gelden vastgestelde *referentiewaarden voor maatschappelijke voorzieningen*. Referentiewaarden vertalen de gemeentelijke beleidsdoelen voor onderwijs, sport, recreatie, cultuur, zorg en welzijn naar benodigd maatschappelijk programma in vierkante meters bruto vloeroppervlak. Ook worden eisen aan bereikbaarheid, toegankelijkheid en inclusiviteit gesteld. De ervaren beschikbaarheid staat echter ook onder invloed van ontwikkelingen in het bestaande aanbod. Hoe dat zich 'autonoom' zal ontwikkelen is onduidelijk.

De autonome ontwikkeling van het aandeel sterke schouders in de wijken staat mede onder invloed van de ontwikkelingen op de woningmarkt en de aantrekkelijkheid van Rotterdam als woonstad voor dergelijke groepen. Beleidsmatig wordt in de Woonvisie (2016) en het Addendum Woonvisie (2019) gestreefd naar meer evenwicht in het woningaanbod met meer aandacht voor het middensegment en

hogere segment. Deze verschuiving in het woningaanbod zal meer ruimte bieden voor sterke schouders in de stad.

Met betrekking tot de autonome ontwikkeling naar 2040 van de **toegankelijkheid van banen** komt uit de modelberekeningen naar voren dat de meeste wijken voor alle modaliteiten méér banen binnen bereik zullen hebben. In onderstaande figuur is dat zichtbaar gemaakt. De puntenwolk vertegenwoordigt de wijken met op de x-as de huidige (2016) aantallen banen binnen bereik en op de y-as de aantallen volgens de autonome ontwikkeling in 2040. De wijken boven de grijze lijn kennen een toename van het aantal banen binnen bereik (let op: de schaal van de assen verschilt). Zo is goed te zien dat de toegankelijkheid van banen binnen bereik voor vrijwel alle wijken een verbetering zal laten zien in de autonome situatie.

2.2.2.1 Conclusie autonome ontwikkeling inclusiviteit

Concluderend wijzen de autonome ontwikkelingen van de parameters voor inclusiviteit gezamenlijk in een positieve richting. Ten opzichte van de huidige situatie veronderstellen we een verbetering van score 3 (staat is redelijk) naar score 4 (staat is overwegend goed; ambities worden grotendeels gehaald).

Uiteraard gaat deze beoordeling gepaard met onzekerheden. Zo is niet op voorhand te zeggen of en in welke mate de beleidsprogramma's succesvol zullen zijn. Ook vormt de ontwikkeling van de werkgelegenheid in de mobiliteitsmodellen een onzekere factor, want deze is gevoelig voor conjunctuureffecten en mondiale ontwikkelingen.

Indicator	Parameter	Score	Toelichting
Inclusiviteit	sociale index; ervaren beschikbaarheid voorzieningen; aandeel sterke schouders; toegankelijkheid van banen;		Ten opzichte van de huidige staat van de parameters wordt in de autonome ontwikkeling een positief effect verwacht.

2.3 Sociale samenhang

Sociale samenhang is geen eenduidig begrip en kan op veel verschillende manieren worden gedefinieerd. Van belang is hier hoe het begrip betekenis heeft in het perspectief *Inclusieve stad* van de Omgevingsvisie.

In het perspectief *Inclusieve stad* is Rotterdam een stad waar niemand in de meerderheid is. Eén stad op twee oevers, een stad waarin mensen uit alle lagen van de bevolking en van alle leeftijden en gezindten kunnen meedoen en elkaar kunnen ontmoeten. In dat perspectief wordt ingezet op gemengde wijken waar mensen zich mee verbonden voelen, met goede maatschappelijke voorzieningen in elke wijk en een aantrekkelijke openbare ruimte, die voor iedereen toegankelijk is en die zich leent voor intensief gebruik en ontmoeting.

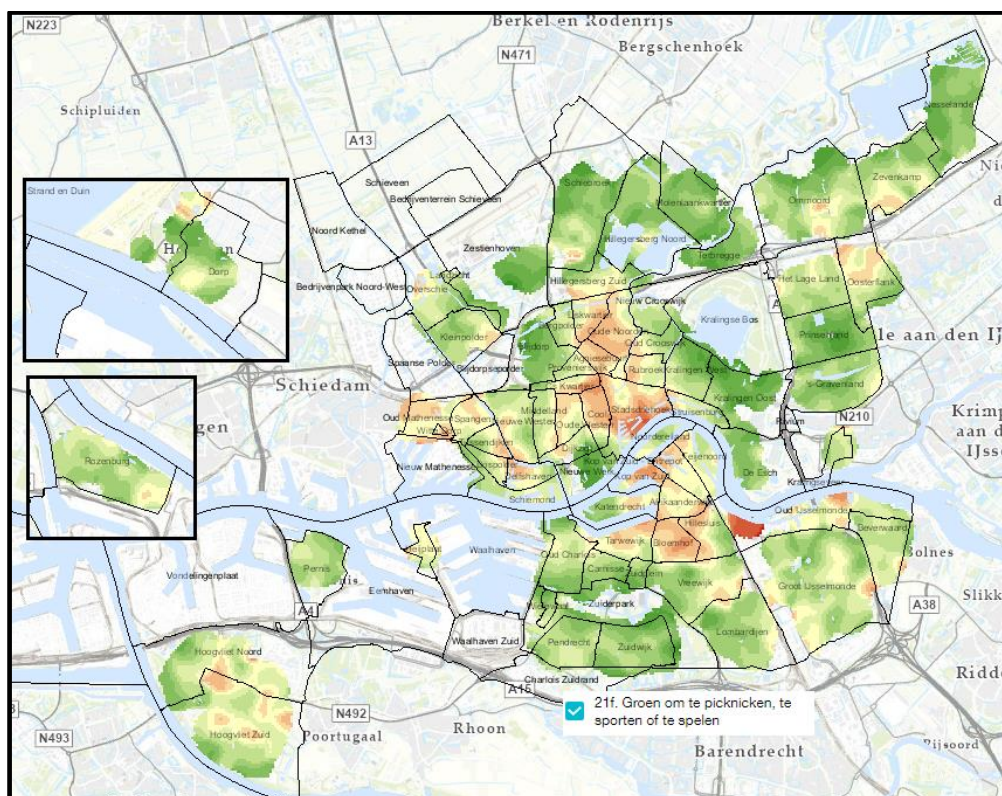
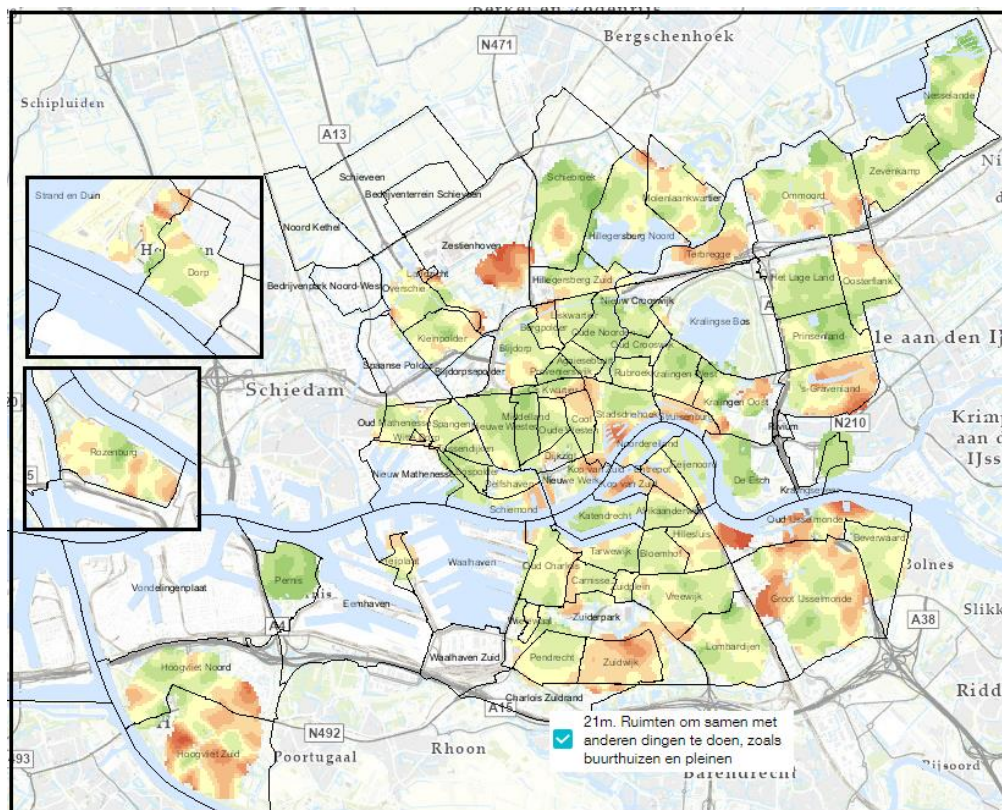
Vanuit dit perspectief wordt sociale samenhang opgevat als een stad waarin mensen elkaar kunnen ontmoeten en wonen in een wijk waarmee men zich verbonden voelt. Deze elementen vormen voorwaarden voor Rotterdammers om te kunnen participeren in de samenleving. Met deze twee parameters wordt de huidige situatie beschreven.

2.3.1 Huidige situatie

Een stad waarin mensen elkaar kunnen ontmoeten impliceert dat er openbaar toegankelijke ruimten zijn die de gelegenheid scheppen voor ontmoeting. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om buurthuizen, pleinen en groenvoorzieningen om te picknicken, te sporten of te spelen. Hoe Rotterdammers oordelen over de beschikbaarheid van dergelijke voorzieningen leiden we af uit indicatoren van het Wijkprofiel. We zien dat ongeveer twee derde van de Rotterdammers tevreden is over de aanwezigheid van gebruiksgroen in hun buurt, waar men kan picknicken, sporten of spelen. Dit is door de tijd vanaf 2014 een vrij constant beeld. De tevredenheid over de beschikbaarheid van ruimten voor gezamenlijke bewonersactiviteiten ligt de afgelopen jaren steeds wat lager en laat bovendien een licht dalende trend zien.

	2014	2016	2018	2020
% voldoende aanwezig gebruiksgroen (picknick, sporten, spelen)	65%	67%	66%	64%
% voldoende plekken voor gezamenlijke bewonersactiviteiten (buurthuis, plein)	56%	50%	49%	48%

Ook voor deze indicatoren geldt dat er binnen Rotterdam behoorlijke verschillen bestaan in dit oordeel. Onderstaande kaarten geven daarvan een indruk.

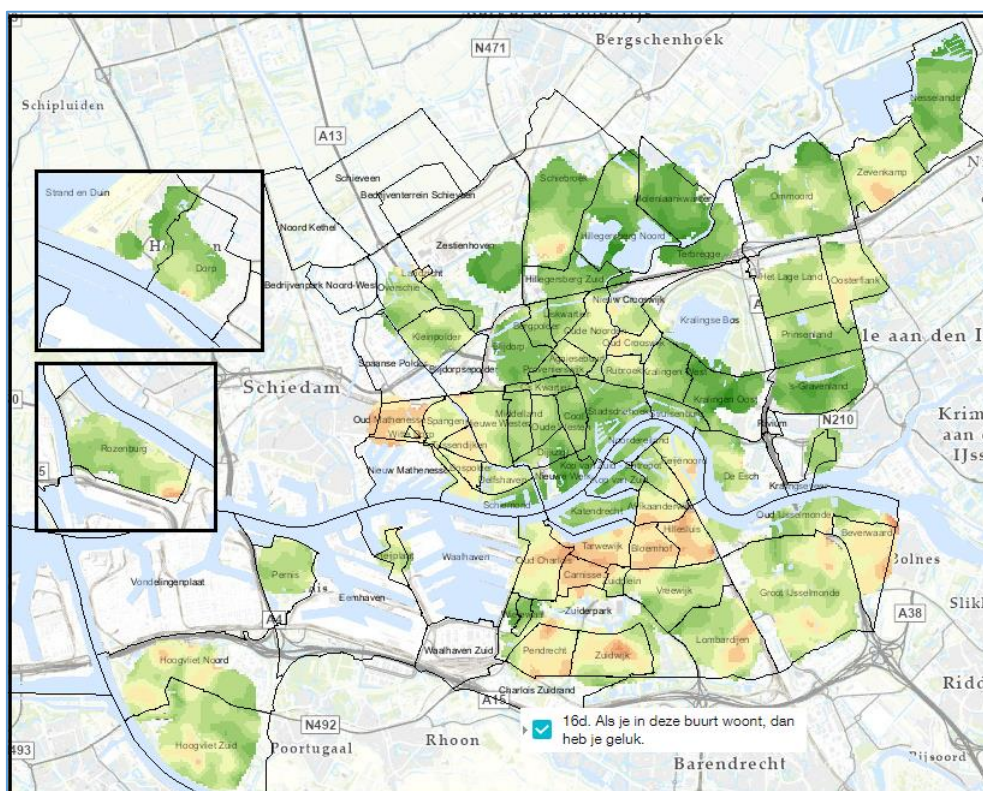
Bron: Belevingskaarten Wijkprofiel 2020

Naast de gelegenheid tot ontmoeten is het in het perspectief Inclusieve Stad wenselijk dat Rotterdammers wonen in een wijk waarmee men zich verbonden voelt.

Uit het wijkprofiel komt naar voren dat ruim de helft van de Rotterdammers zich verbonden voelt met de buurt waar zij wonen. Dat is een vrij stabiel aandeel dat alleen in het laatste meetjaar wat is gedaald. Een andere manier om het gevoel van verbondenheid te bepalen is de mate waarin mensen zeggen geluk te hebben met de buurt waar men woont. Dat aandeel ligt gemiddeld in Rotterdam net iets onder de 50 procent, maar liet wel een kleine verbetering zien sinds 2014.

	2014	2016	2018	2020
% dat zich verbonden voelt met de buurt	55%	55%	56%	52%
% dat zegt geluk met de buurt te hebben	47%	49%	52%	51%

Die tevredenheid en verbondenheid met de buurt kent binnen Rotterdam een behoorlijke variatie, zoals blijkt uit onderstaand kaartje. Met name Rotterdam Zuid en delen van West laten een mindere verbondenheid zien.

Bron: Belevingskaarten Wijkprofiel 2020

Beoordeling sociale samenhang

Bij de beoordeling van deze parameter moet worden bedacht dat er wederom geen normatief wenselijk niveau hierover bestaat. De kernbeslissing luidt dat wordt ingezet op gemengde wijken waar mensen zich mee verbonden voelen, met goede maatschappelijke voorzieningen in elke wijk en een aantrekkelijke openbare ruimte, die voor iedereen toegankelijk is en die zich leent voor intensief gebruik en ontmoeting.

Indicator	Parameter	Score	Toelichting
Sociale samenhang	Mate van sociale samenhang in de wijk		De huidige staat van de mate van sociale samenhang in de wijk wordt kwalitatief beoordeeld als redelijk; er zijn verspreid knelpunten en met name op Rotterdam Zuid en in delen van West.

2.3.2 Autonome ontwikkeling

Net als voor inclusiviteit kan worden verondersteld dat de programma's **Heel de Steden** **Relax, dit is Rotterdam** succesvol zullen bijdragen aan een verbetering op het gebied van de sociale samenhang in de stad. Sociale samenhang is echter tegelijkertijd een zeer complex begrip dat lastig te beïnvloeden is. Scheidslijnen in de samenleving worden door de corona pandemie enerzijds scherper, maar anderzijds zijn er ook signalen van maatschappelijke solidariteit en verbinding. Over de impact hiervan is nog veel onduidelijk.

Gezien de grote mate van onzekerheid beoordelen we de autonome ontwikkeling ten opzichte van de huidige situatie als gelijk blijvend op een score van 3 (staat is redelijk, verspreid zijn er knelpunten).

Indicator	Parameter	Score	Toelichting
Sociale samenhang	Mate van sociale samenhang in de wijk		De huidige staat van de mate van sociale samenhang in de wijk wordt kwalitatief beoordeeld als redelijk; er zijn verspreid knelpunten en met name op Rotterdam Zuid en in delen van West.

2.4 Sociale veiligheid

Als laatste indicator in het aspect Welzijn wordt gekeken naar de sociale veiligheid van de leefomgeving van Rotterdammers. Sociale veiligheid wordt vaak gelijkgesteld aan 'de afwezigheid van gedragingen die hinder, overlast of gevoelens van onbehagen opleveren voor medeburgers'. Overlast wordt daarbij omschreven als onbeleefdheden, rondhangende groepen jongeren, luidruchtig gedrag, de aanwezigheid van personen die zich afwijkend of onvoorspelbaar gedragen, rondslingerend afval en andere fysieke signalen van verwaarlozing, zoals wildplassen, bedelen, bedreigen of schelden. Vanuit het ontwerp van de openbare ruimte is het gebruikelijk om daarbij de zogeheten ZETA-richtlijnen als uitgangspunt te kiezen, te weten: zichtbaarheid, eenduidigheid, toegankelijkheid en aantrekkelijkheid. Er zijn echter geen gegevens beschikbaar waarmee de huidige stand van deze ZETA-richtlijnen kan worden weergegeven. We maken daarom gebruik van de indicatorscores van de veiligheidsindex uit het wijkprofiel om de huidige situatie te beschrijven.

2.4.1 Huidige situatie

De mate waarin Rotterdammers sociale veiligheid ervaren kan worden afgeleid uit de mate waarin zij aangeven in hun woonbuurt bepaalde onveilige plekken te mijden. Dit zal overigens niet altijd uitsluitend te maken hebben met de wijze waarop de openbare ruimte is ingericht: een speeltuintje waar kinderen overdag veilig kunnen spelen, kan 's avonds wanneer er niet wordt gespeeld aanvoelen als een onveilige plek.

Gemiddeld geeft 22 procent van de Rotterdammers aan vaak (7%) of soms (15%) in de eigen buurt een stukje om te lopen of om te rijden om bepaalde onveilige plekken te vermijden. Ook hier is de variatie binnen Rotterdam aanzienlijk: in sommige buurten ligt dit percentage tussen de 30 en 40 procent, in andere buurten is dit minder dan 10 procent.

Beoordeling sociale veiligheid

Bij de beoordeling van deze parameter moet worden bedacht dat er ook hier geen normatief wenselijk niveau over bestaat. De kernbeslissing luidt dat wordt ingezet op gemengde wijken waar mensen zich mee verbonden voelen, met goede maatschappelijke voorzieningen in elke wijk en een aantrekkelijke openbare ruimte, die voor iedereen toegankelijk is en die zich leent voor intensief gebruik en ontmoeting.

Indicator	Parameter	Score	Toelichting
Sociale veiligheid	Mate van sociale veiligheid in de wijk		De huidige staat van de mate van sociale veiligheid in de wijk wordt kwalitatief beoordeeld als redelijk; er zijn verspreid knelpunten en met name op Rotterdam Zuid en in delen van West.

2.4.2 Autonome ontwikkeling

De autonome ontwikkeling van de sociale veiligheid wordt naast het programma ***Relax, dit is Rotterdam*** beïnvloed door het beleidsprogramma ***Veilig@Rotterdam. Veiligheidsprogramma 2018 – 2023***. De ambitie in dit veiligheidsprogramma is als volgt geformuleerd:

“Rotterdam wil een veilige stad zijn, waar iedereen zich welkom en thuis voelt. Samen met onze bewoners, partners en ondernemers werken wij de komende vier jaar aan het minimaal handhaven van het huidige veiligheidsniveau en versterking waar het nodig is. Zo creëren we ruimte, waardoor de potentie en sociale weerbaarheid van de stad, haar inwoners en bedrijven kunnen worden benut.”

Net als voor inclusiviteit en sociale samenhang kan worden verondersteld dat het veiligheidsprogramma en het programma ***Relax, dit is Rotterdam*** zullen bijdragen aan een verbetering op het gebied van de sociale veiligheid in de stad.

Ten opzichte van de huidige situatie veronderstellen we een verbetering van score “staat is redelijk” naar score “staat is overwegend goed; ambities worden grotendeels gehaald”.

3 Beoordeling hoofdkeuzes

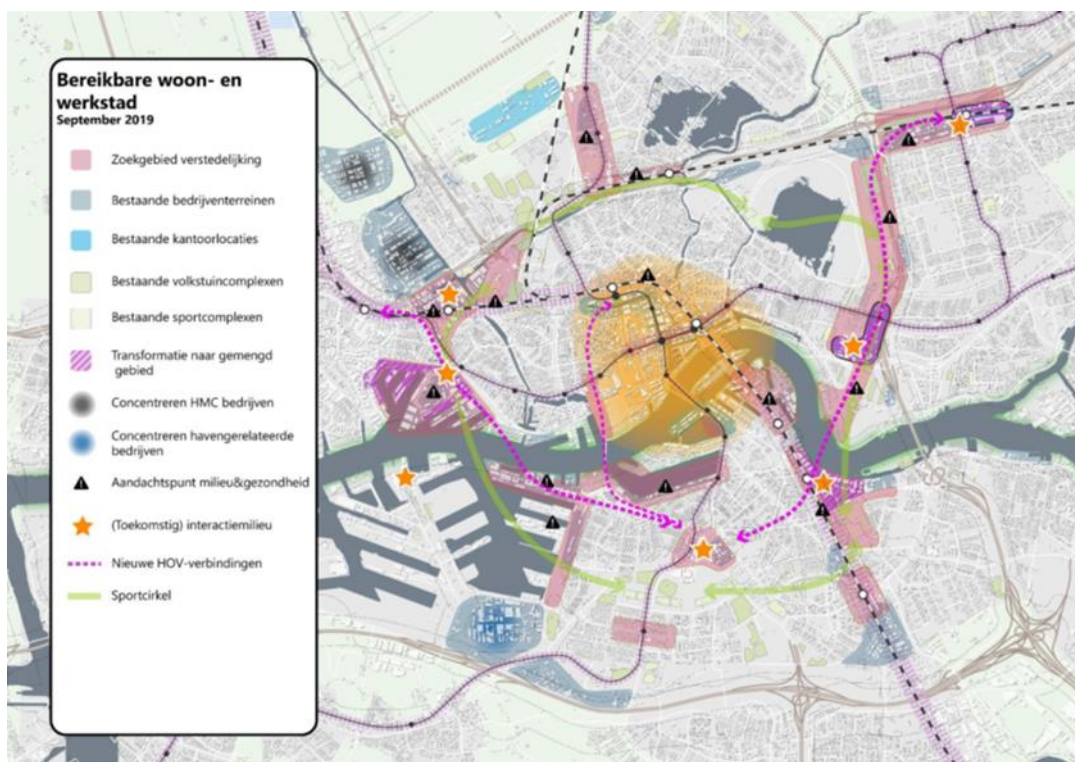
Aan de basis van de Omgevingsvisie liggen diverse beleidsproducten. Het betreft onder andere de Visie Openbare ruimte, de Rotterdamse Mobiliteitsaanpak, de Strategische verkenning verstedelijking, Werklocaties, Rotterdams Duurzaamheidskompas en de Havenvisie.

Zo wordt met de verstedelijkingsstrategie en de Rotterdamse Mobiliteitsaanpak ingezet op het beter benutten van bestaande en nieuwe openbaar vervoerslijnen en -knooppunten, met verdichting van gebieden zoals Merwe-Vierhavens, de Binnenstad en het stedelijk gebied rondom de Rijn- en Maashaven (samen Binnenstad+), de oostflank van Rotterdam en op de lange termijn (na 2040) het verdichten van de westflank van Rotterdam.

De omgevingsvisie zet in op een goede groei van Rotterdam door middel van vijf hoofdkeuzes. In het ROER worden voor de hoofdkeuze *Verstedelijken & verbinden* twee varianten onderscheiden: de variant Laag 2040 en de variant Hoog 2040. Daarmee onderzoeken we de hoeken van het speelveld, de bandbreedte aan effecten als gevolg van de groei van de stad. Daarnaast worden ook de effecten ingeschat van de vier overige hoofdkeuzes en daarmee samenhangende kernbeslissingen. Voor een compleet overzicht van de te onderzoeken varianten en kernbeslissingen zie bijlage 1.

Sinds de Verkenning omgevingsvisie in 2018 is met nieuw beleid al volop ingezet op de toen vastgestelde doelen of perspectieven voor Rotterdam: een compacte stad, een inclusieve stad, een circulaire stad, een productieve stad en een gezonde stad. Beleidskaders, die al zijn vastgesteld en een nadere invulling geven aan die doelen van de omgevingsvisie, en waarvoor nog geen concrete uitvoeringsbesluiten zijn genomen, of die met de omgevingsvisie nog zijn te beïnvloeden, maken deel uit van de omgevingsvisie.

Onderstaande kaart laat zien dat de toevoeging van woningen en arbeidsplaatsen in de omgevingsvisie ten opzichte van de autonome ontwikkeling tot 2040 vooral plaatsvindt binnen strategische gebieden als de Binnenstad+ en de zone Alexander-Zuidplein. Het gaat daarbij onder meer om Merwe-Vierhavens, de 's-Gravendijkwal corridor, Pompenburg, Blaak, Willems-as, Rijnhaven, Maashaven, knooppunt Alexander, zone A20, zone A16, Kralingse Zoom, Feijenoord City en Lombardijen. In de hoge groeivariant vindt nog eens extra verdichting plaats rond grote HOV knooppunten in de zone Alexander-Zuidplein (met name rond de grote OV knooppunten Alexander, Kralingse Zoom en Feijenoord City), in Binnenstad+, in Merwe-Vierhavens en rond een nieuw station van Nelle.

De groei in termen van woningen en arbeidsplaatsen, in zowel de autonome ontwikkeling als in de twee groeivarianten, is ten behoeve van het ROER onderzoek als volgt geprognosticeerd (toevoegingen t.o.v. het basisjaar 2016, V-MRDH):

	Woningen	Arbeidsplaatsen
Basisjaar 2016	0	0
Autonoom 2040	34.000	45.000
Laag 2040	60.000	66.000
Hoog 2040	81.000	90.000

In zowel de lage als de hoge variant is de stad in 2040 verbonden met een HOV bus via de Maastunnel van Zuidplein naar Rotterdam Centraal. In de lage variant is er daarnaast nog een nieuwe, multimodale, oostelijke oeververbinding in de vorm van een brug met tram (van Zuidplein naar station Alexander). In de hoge variant gaat het om een oostelijke tunnel met een metroverbinding, in combinatie met een fiets-voetbrug over de Nieuwe Maas. Daarnaast gaat de lage variant voor 2040 uit van een nieuwe City sprinter over een dan viersporige Oude (spoor-) Lijn met een City sprinter station Stadionpark. In de hoge variant heeft Stadionpark een IC-station en een nieuw station van Nelle in Spaanse polder.

In het kader van goede groei zullen maatschappelijke voorzieningen meegroeien met de stad, in de hoge variant iets meer dan in de lage variant. Daarvan profiteren ook de bestaande wijken in de verstedelijkingszones. Er wordt met de omgevingsvisie, in aanvulling op de groeivarianten, ingezet op een voldoende en divers aanbod van wonen, werken en voorzieningen en op een gebundelde aanpak voor toekomstbestendige woonwijken (verduurzamen, vergroenen en klimaatadaptief maken). Zowel stad als haven groeien in drie stappen naar klimaatneutraal: de stad via beperken van het energiegebruik, het benutten van (rest-) warmte (warmtenet) en toepassen van duurzame bronnen (zon, wind en geothermie) en de haven via een verzwaarde en efficiëntere energie

infrastructuur, en van toepassing van blauwe waterstof naar toepassing van groene waterstof. In de economie worden bedrijven met een hoge milieucategorie geconcentreerd in bestaande en gezoneerde bedrijventerreinen in stad en haven, wordt het havenindustriële complex getransformeerd naar een nieuwe, circulaire economie en de stad naar een innovatie-ecosysteem en worden beide ontwikkelingen ondersteund door een efficiënte en emissievrije logistiek voor transport en vervoer. In de stad worden rivieren benut als slagaders van de stad, wordt het groenblauwe netwerk van parken, singels, boulevards en straten versterkt, wordt ruim baan gemaakt voor de fietser en voetganger en komt er meer balans tussen rust en reuring. De inzet is een autoluwe binnenstad op basis van een nieuw verkeerscirculatieplan.

Werkwijze beoordeling van de hoofdkeuzes

Expert judgment, kwalitatief.

Voor de hoofdkeuzes als zodanig gaat het om de vraag of zij bijdragen aan het bereiken van de ambities. Of de hoofdkeuze een stap in de goede richting is, of juist niet. En of het een beperkte verbetering of verslechtering is, of een substantiële verbetering of verslechtering. Dit wordt als volgt weergegeven.

++	Sterk positief effect. De hoofdkeuze draagt in sterke mate bij aan het realiseren van de ambitie.
+	Beperkt positief effect. De hoofdkeuze draagt in zekere zin bij aan het realiseren van de ambitie.
0	Geen wezenlijk effect. De hoofdkeuze draagt niet bij en doet ook geen afbreuk aan de ambitie.
-	Beperkt negatief effect. De hoofdkeuze doet in zekere zin afbreuk aan het realiseren van de ambitie.
--	Sterk negatief effect. De hoofdkeuze doet in sterke mate afbreuk aan het realiseren van de ambitie.

3.1 Prettig leven in de delta

3.1.1 Toelichting op de hoofdkeuze

De hoofdkeuze *prettig leven in de delta* is gericht op een gezonde, veerkrachtige stad in de delta.

De hoofdkeuze omvat de volgende kernbeslissingen:

- de rivieren als landschappelijke slagaders van de stad
- versterken groen-blauwe netwerk: parken, singels, boulevards en straten
- ruim baan voor de fietser en voetganger
- bewaken balans tussen rust en reuring
- klimaatadaptatie inrichting van de stad en wijken

Zie tabel met nadere keuzes in de bijlage.

3.1.2 Prettig leven in de delta: effecten en beoordeling

3.1.2.1 Inclusiviteit

Effecten

De verwachte effecten van deze hoofdkeuze op de indicator inclusiviteit zijn:

- Attractieve stad met meer groenvoorzieningen (= recreatie) en balans tussen rust-reuring kan leiden tot gunstig effect op welzijnsbeleving (sociale index).
- Bovendien maakt het een aantrekkelijk vestigingsmilieu (ook) voor sterke schouders.
- Attractieve stad kan grote impuls geven aan de toeristische sector en de diensteneconomie met gunstig effect op de bereikbaarheid van banen.

Beoordeling

Op grond van deze verwachte effecten leidt de beoordeling tot een positief effect (+).

Maatregelen en randvoorwaarden

- geen

3.1.2.2 Sociale samenhang

Effecten

De verwachte effecten van deze hoofdkeuze op de indicator sociale samenhang zijn:

- Versterken groen-blauwe netwerk, focus op fietser-voetganger en balans tussen rust-reuring biedt kansen voor sociale ontmoeting in een aantrekkelijke en laagdrempelig te bereiken openbare ruimte.

Beoordeling

Op grond van deze verwachte effecten leidt de beoordeling tot een positief effect (+).

Maatregelen en randvoorwaarden

- Toepassen van ijkpunten voor een inclusieve gebouwde omgeving is van belang.

3.1.2.3 Sociale veiligheid

Effecten

De verwachte effecten van deze hoofdkeuze op de indicator sociale veiligheid zijn:

- Versterken groen-blauwe netwerk, focus op fietser-voetganger en balans tussen rust-reuring biedt kansen voor verbeteren veiligheidsbeleving.

Beoordeling

Op grond van deze verwachte effecten leidt de beoordeling tot een positief effect (+).

Maatregelen en randvoorwaarden

- Voorwaarde is aandacht voor inrichting van de openbare ruimte conform ZETA-normen (zichtbaarheid, eenduidigheid, toegankelijkheid, aantrekkelijkheid).
- Horeca- en evenementenbeleid moet goed worden gecombineerd met andere (woon)functies in wijken (rust en reuring)

3.2 Verstedelijken & verbinden

3.2.1 Toelichting op de hoofdkeuze

De hoofdkeuze *verstedelijken en verbinden* is gericht op verstedelijking binnen de bestaande stad nabij openbaar vervoer. Zodoende ontstaat een samenhangende stad op twee oevers.

De hoofdkeuze omvat de volgende kernbeslissingen:

- we verdichten binnen de bestaande stad om de stad te versterken
- ontwikkeling van oeververbindingen en HOV op stedelijke en regionale schaal
- ontwikkelen netwerk van complementaire, hoogstedelijke centra

Strategische gebieden

Binnenstad+

Alexander-Zuidplein (A-Z)

Varianten

Om de hoeken van het speelveld in beeld te brengen en daarmee ook de bandbreedte aan mogelijke effecten zijn voor deze hoofdkeuze twee groeivarianten ontwikkeld. Een variant Laag 2040, met minder hoge ambities, die uitgaat van een situatie waarin minder wordt samengewerkt, minder meters worden gemaakt, met meer spreiding van woningbouw en arbeidsplaatsen in Binnenstad+ en in de oostflank, meer diversificatie en een meer sectorale aanpak. Versus een variant Hoog 2040, met meer ambities, waarin sprake is van meer samenwerking, meer meters maken, meer concentreren van verdichting, meer clusteren en specialiseren, en een integrale aanpak met een relatief grotere rol voor de gemeente qua sturing.

Volgend de omgevingsvisie zal Rotterdam de komende jaren sterk gaan groeien (gemiddeld met 50.000 woningen in de periode tot 2040), vooral door verdichting langs bestaande en nieuwe lijnen van (hoogwaardig) openbaar vervoer. In de variant Laag 2040 wordt uitgegaan van 60.000 woningen en 66.000 arbeidsplaatsen. In de variant Hoog 2040 gaat het om 81.000 woningen en 90.000 arbeidsplaatsen. Maatschappelijke voorzieningen groeien mee met de mate van verdichting.

In de variant Laag 2040 komt er een nieuwe, oostelijke en multimodale oeververbinding in de vorm van een brug, ergens tussen de Veranda aan de zuidzijde en polder de Esch aan de noordzijde. Daarmee komt, via deze brug, een nieuwe, hoogfrequente tramlijn tussen Zuidplein en Alexander, die verdichtingslocaties in de oostflank van Rotterdam met elkaar verbindt. In de variant Hoog 2040 wordt de brug met tram vervangen door een tunnel met metro en een fiets- en voetbrug. In dat geval komen er ook extra woningen en arbeidsplaatsen bij, vooral rond de grote knooppunten van Alexander, Kralingse Zoom en Feijenoord City. De A16 wordt in deze variant verbreed om groei van het autoverkeer op te vangen.

In beide varianten is ook sprake van een nieuwe, hoogwaardige busverbinding tussen Zuidplein en Rotterdam Centraal en een nieuwe metroverbinding langs de Oude (spoor-) Lijn. Deze accommoderen verdere verdichting in de Binnenstad. In de hoge variant komt er aan de noordkant ook een nieuw station van Nelle met extra verdichting nabij het station.

Uitgangspunten Laag 2040	Uitgangspunten Hoog 2040
minder samenwerking, minder meters maken, meer spreiden, diversificeren, en een meer sectorale aanpak	meer samenwerking, meer meters maken, meer concentreren, clusteren en specialiseren, integrale aanpak met grotere rol gemeente
Verdichting vooral in M4H, Binnenstad+ en in A/-Z, enigszins gespreid langs OV-lijnen	Extra verdichting in M4H, Binnenstad+, A-Z, rond nieuwe station van Nelle, geconcentreerd rond HOV knooppunten
Mobiliteit en bereikbaarheid • Oostelijke multimodale stadsbrug met tram Alexander-Zuidplein; • City Sprinter station Stadionpark • HOV bus via Maastunnel van Zuidplein naar Rdam Centraal; • City Sprinter Oude Lijn;	Mobiliteit en bereikbaarheid • Oostelijke tunnel met metro Alexander-Zuidplein + fiets- en voetbrug; • Capaciteitsvergroting op de A16; • IC station Stadionpark • HOV bus via Maastunnel van Zuidplein naar Rdam Centraal; • City Sprinter Oude Lijn + nieuw station van Nelle;
60.000 woningen	81.000 woningen
66.000 arbeidsplaatsen	90.000 arbeidsplaatsen
647.000 m2 maatschappelijke voorzieningen, waarvan 388.000 m2 sportterreinen en de rest in gebouwen;	700.000 m2 maatschappelijke voorzieningen, waarvan 420.000 m2 sportterreinen en de rest in gebouwen;

Tabel samenvatting hoofdkeuze Verstedelijken en verbinden, twee varianten Laag 2040 en Hoog 2040

Zie voor een compleet overzicht van de te beoordelen hoofdkeuzes en groeivarianten de bijlage van deze deelstudie.

3.2.2 Verstedelijken en verbinden - Laag 2040 : effecten en beoordeling

3.2.2.1 Inclusiviteit

Effecten

Zoals beschreven omvat de indicator Inclusiviteit een viertal parameters: de sociale index, de ervaren beschikbaarheid van voorzieningen, het aandeel sterke schouders en de toegankelijkheid van banen binnen 45 minuten reistijd.

De verwachte effecten van deze hoofdkeuze op de indicator inclusiviteit zijn:

- Verdichten in de stad (meer woningen en arbeidsplaatsen), vergroten van de bereikbaarheid en ontwikkelen van hoogstedelijke centra heeft een **gunstig effect** op bereikbaarheid van banen, en op het aantrekken en vasthouden van sterke schouders.

- Voorzieningen groeien mee met de groei van de stad met meer spreiding over de bestaande stad dan in hoge scenario. Heeft een **gunstig effect** op de ervaren beschikbaarheid van voorzieningen in en rondom de wijk.
- Als **risico** wordt gezien dat een toenemende verdichting in de stad de sociale verhoudingen onder druk kan zetten.

Beoordeling

Op grond van deze verwachte effecten leidt de beoordeling tot zowel een beperkt positief effect (+) als een beperkt negatief effect (-).

Maatregelen en randvoorwaarden

- Aandachtspunten ten aanzien van voorzieningen zijn de betaalbaarheid voor de Rotterdammers en het niveau in kleine kernen.
- Voorwaarde bij verdichting is een in termen van prijsklassen evenwichtig woningbouwprogramma om potentieel nadelige gevolgen van gentrificatie (verdringing lagere inkomensgroep) te matigen.
- Gezien de huidige lage waardering voor de beschikbaarheid van maatschappelijke voorzieningen voor ouderen en jongeren is aandacht voor deze doelgroepen in de programmering van belang.

3.2.2.2 Sociale samenhang

Effecten

De verwachte effecten van deze hoofdkeuze op de indicator sociale samenhang zijn:

- Verdichten in de stad en groei van het aantal inwoners en bezoekers (dagjesmensen en werkenden) leidt tot toenemende druk op de openbare ruimte met mogelijke toename van ruimtelijke conflicten en sociale spanningen. Of dit risico zich zal manifesteren zal afhangen van de specifieke lokale situatie. Als de verdichting gepaard gaat met een optimale ruimtelijke inrichting zijn er ook goede voorbeelden.
- Groei van maatschappelijke voorzieningen biedt ruimte voor ontmoeting en kan dan een gunstig effect hebben op de sociale samenhang.

Beoordeling

Op grond van deze verwachte effecten leidt de beoordeling tot zowel een beperkt positief effect (+) als een beperkt negatief effect (-).

Maatregelen en randvoorwaarden

- Verdichten noopt tot extra aandacht voor voldoende, aantrekkelijke en toegankelijke openbare ruimte. Toepassen van ijkpunten voor een inclusieve gebouwde omgeving is van belang.
- Voorwaarde bij verdichting is een in termen van prijsklassen evenwichtig woningbouwprogramma om potentieel nadelige gevolgen van gentrificatie (verdringing lagere inkomensgroep) te matigen.
- Meervoudig gebruik van maatschappelijke voorzieningen vergroot ruimte voor ontmoeting.

3.2.2.3 Sociale veiligheid

Effecten

De verwachte effecten van deze hoofdkeuze op de indicator sociale veiligheid zijn:

- Verdichten in de stad en groei van het aantal inwoners en bezoekers (dagjesmensen en werkenden) leidt tot toenemende druk op de openbare ruimte met mogelijke toename van ruimtelijke conflicten en sociale spanningen. Of dit risico zich zal manifesteren zal afhangen van de specifieke lokale situatie. Als de verdichting gepaard gaat met een optimale ruimtelijke inrichting zijn er ook goede voorbeelden.
- Verdichting kan leiden tot toenemende ruimteclaims en conflicten door parkeerdruk en verkeersdruk met veiligheidsissues tot gevolg.
- Meervoudig en intensiever gebruik van maatschappelijke voorzieningen kan leiden tot een verhoogde veiligheidsbeleving, bijvoorbeeld doordat (openbare) gebouwen 's avonds ook publiek aantrekken.

Beoordeling

Op grond van deze verwachte effecten leidt de beoordeling tot zowel een beperkt positief effect (+) als een beperkt negatief effect (-).

Maatregelen en randvoorwaarden

- Voorwaarde voor het waarborgen of vergroten van de sociale veiligheid in de (semi-) openbare ruimte is aandacht voor inrichting conform ZETA-richtlijnen (zichtbaarheid, eenduidigheid, toegankelijkheid, aantrekkelijkheid).
- Beperken van de automobiliteit en stimuleren van veranderen vervoerskeuze kan verlichting betekenen voor risico's voor verkeersveiligheid.

3.2.3 Verstedelijken en verbinden - Hoog 2040: effecten en beoordeling

3.2.3.1 Inclusiviteit

Effecten

De verwachte effecten van de hoge variant van deze hoofdkeuze op de indicator inclusiviteit zijn in hoge mate vergelijkbaar met die van de lage variant:

- Verdichten in de stad (meer woningen en arbeidsplaatsten), vergroten van de bereikbaarheid en ontwikkelen van hoogstedelijke centra heeft een **gunstig effect** op bereikbaarheid van banen, en op het aantrekken en vasthouden van sterke schouders.
- Voorzieningen groeien mee met de groei van de stad met meer concentratie rond knooppunten dan in het lage scenario. Heeft met name rondom deze knooppunten een **gunstig effect** op de ervaren beschikbaarheid van voorzieningen, maar veel minder in de verder van deze knooppunten gelegen wijken.
- Als **risico** wordt gezien dat een toenemende verdichting in de stad de sociale verhoudingen onder druk kan zetten.

Beoordeling

Op grond van deze verwachte effecten leidt de beoordeling tot zowel een beperkt positief effect (+) als een beperkt negatief effect (-).

Maatregelen en randvoorwaarden

- Aandachtspunten ten aanzien van voorzieningen zijn de betaalbaarheid voor de Rotterdammers en het niveau in kleine kernen.
- Voorwaarde bij verdichting is een in termen van prijsklassen evenwichtig woningbouwprogramma om potentieel nadelige gevolgen van gentrificatie (verdringing lagere inkomensgroep) te matigen.
- Gezien de huidige lage waardering voor de beschikbaarheid van maatschappelijke voorzieningen voor ouderen en jongeren is aandacht voor deze doelgroepen in de programmering van belang.

3.2.3.2 Sociale samenhang

Effecten

De verwachte effecten van deze hoofdkeuze op de indicator sociale samenhang zijn:

- Verdichten in de stad en groei van het aantal inwoners en bezoekers (dagjesmensen en werkenden) leidt tot toenemende druk op de openbare ruimte met mogelijke toename van ruimtelijke conflicten en sociale spanningen. Of dit risico zich zal manifesteren zal afhangen van de specifieke lokale situatie. Als de verdichting gepaard gaat met een optimale ruimtelijke inrichting zijn er ook goede voorbeelden.
- Groei van maatschappelijke voorzieningen biedt ruimte voor ontmoeting en kan dan een gunstig effect hebben op de sociale samenhang.

Beoordeling

Op grond van deze verwachte effecten leidt de beoordeling tot zowel een beperkt positief effect (+) als een beperkt negatief effect (-).

Maatregelen en randvoorwaarden

- Verdichten noopt tot extra aandacht voor voldoende, aantrekkelijke en toegankelijke openbare ruimte. Toepassen van ijkpunten voor een inclusieve gebouwde omgeving is van belang.
- Voorwaarde bij verdichting is een in termen van prijsklassen evenwichtig woningbouwprogramma om potentieel nadelige gevolgen van gentrificatie (verdringing lagere inkomensgroep) te matigen.
- Meervoudig gebruik van maatschappelijke voorzieningen vergroot ruimte voor ontmoeting.

3.2.3.3 Sociale veiligheid

Effecten

De verwachte effecten van deze hoofdkeuze op de indicator sociale veiligheid zijn:

- Verdichten in de stad en groei van het aantal inwoners en bezoekers (dagjesmensen en werkenden) leidt tot toenemende druk op de openbare ruimte met mogelijke toename van ruimtelijke conflicten en sociale spanningen. Of dit risico zich zal manifesteren zal afhangen van de specifieke lokale situatie. Als de verdichting gepaard gaat met een optimale ruimtelijke inrichting zijn er ook goede voorbeelden.
- Groei van maatschappelijke voorzieningen biedt ruimte voor ontmoeting en kan dan een gunstig effect hebben op de sociale veiligheid.

Binnen deze hoofdkeuze zijn de volgende uitgangspunten van belang:

- Juiste functie op de juiste plek binnen de wijk in stedelijke context en toekomstgericht;
- Balans in prijssegmenten woon-, bedrijfs- en voorzieningenruimtes en het borgen van betaalbaarheid, ook in de creatieve en culturele sector;
- Borgen balans tussen functies onderling op wijkniveau, uitgaande van voldoende aanbod passend bij de vraag;
- Slim ruimtegebruik op niveau van het gebouw, de straat, de buurt en de wijk als geheel.
- Continueren NPRZ;
- Gebundelde wijkaanpak: verduurzamen, vergroenen, klimaatadaptief maken;
- Vitale, kleine kernen in en langs havengebied: toevoegen van bepaalde typen woningen en in standhouden van het voorzieningenniveau, vierseizoenenbadplaats Hoek van Holland, vernieuwing Hoogvliet.

Zie tabel met nadere keuzes in de bijlage.

3.3.2 Vitale wijken: effecten en beoordeling

3.3.2.1 Inclusiviteit

Effecten

De verwachte effecten van deze hoofdkeuze op de indicator inclusiviteit zijn:

- Gebundelde, evenwichtige wijkaanpak, met continueren van NPRZ en aandacht voor vitale kleine kernen, vergroening en slim meervoudig ruimtegebruik biedt meer ruimte aan een gelijkwaardige stedelijke ontwikkeling;
- De balans in prijssegmenten, het borgen van de betaalbaarheid en het borgen van de balans tussen functies op wijkniveau met bij de vraag passend aanbod zorgen voor een gunstig effect op een inclusieve ontwikkeling.

Beoordeling

Op grond van deze verwachte effecten leidt de beoordeling tot een positief effect (+).

Maatregelen en randvoorwaarden

- Aandacht voor een goede ontsluiting van alle stadsdelen.

3.3.2.2 Sociale samenhang

Effecten

De verwachte effecten van deze hoofdkeuze op de indicator sociale samenhang zijn:

- Groei van maatschappelijke voorzieningen en intensievere benutting biedt ruimte voor ontmoeting.
- Gebundelde, evenwichtige wijkaanpak schenkt meer aandacht aan bestaande sociale structuren.
- Sloop/nieuwbouw in bestaande stad en transformatie van lagere naar hogere prijssegmenten kan sociale verhoudingen onder druk zetten.

Beoordeling

Op grond van deze verwachte effecten leidt de beoordeling tot zowel een beperkt positief effect (+) als een beperkt negatief effect (-).

Maatregelen en randvoorwaarden

- Toepassen van ijkpunten voor een inclusieve gebouwde omgeving is van belang.
- Participatie van de (huidige en toekomstige) wijkbewoners bij de wijkaanpak is van groot belang.
- Voorwaarde is evenwichtig woningbouwprogramma en aandacht voor evenwichtig voorzieningenprogramma om nadelige gevolgen van gentrificatie (verdringing) te matigen.
- Meervoudig gebruik van maatschappelijke voorzieningen vergroot ruimte voor ontmoeting.

3.3.2.3 Sociale veiligheid

Effecten

De verwachte effecten van deze hoofdkeuze op de indicator sociale veiligheid zijn:

- Meervoudig en intensiever gebruik van maatschappelijke voorzieningen kan leiden tot een verhoogde veiligheidsbeleving, bijvoorbeeld doordat (openbare) gebouwen 's avonds ook publiek aantrekken.

Beoordeling

Op grond van deze verwachte effecten leidt de beoordeling tot een beperkt positief effect (+).

Maatregelen en randvoorwaarden

- Voorwaarde voor het waarborgen of vergroten van de sociale veiligheid in de (semi-) openbare ruimte is aandacht voor inrichting conform ZETA-richtlijnen (zichtbaarheid, eenduidigheid, toegankelijkheid, aantrekkelijkheid).

3.4 Schouders onder de energie- en grondstoffentransitie

3.4.1 Toelichting op de hoofdkeuze

De hoofdkeuze *schouders onder de energie- en grondstoffentransitie* geeft richting aan de energie- en grondstoffentransitie.

De hoofdkeuze omvat de volgende kernbeslissingen:

- naar een schoon, slim en rechtvaardig energie- en grondstoffensysteem; andere bonnen, ander transport en andere vraag en aanbod
- transitie haven en industrie
- transitie gebouwde omgeving
- transitie transport en mobiliteit

Zie tabel met nadere keuzes in de bijlage.

3.4.2 Schouders onder de energie- en grondstoffentransitie: effecten en beoordeling

3.4.2.1 Inclusiviteit

Effecten

De verwachte effecten van deze hoofdkeuze op de indicator inclusiviteit zijn:

- Streven naar een schone, slimme, duurzame en rechtvaardige energievoorziening leidt tot een energietransitie die voor iedereen haalbaar en betaalbaar is.
- De energietransitie biedt kansen voor werkgelegenheid op lokaal niveau. Dat vergroot de toegankelijkheid van banen.
- De circulaire economie biedt kansen voor nieuwe banen met een ander werkgelegenheidsprofiel.

Beoordeling

Op grond van deze verwachte effecten leidt de beoordeling tot een positief effect (+).

Maatregelen en randvoorwaarden

- Ontwikkelen van zonne- en windenergie kan lokaal leiden tot bezwaren van burgers.
- De betaalbaarheid van de energietransitie voor iedereen is van groot belang.
- Voorwaarde is een passende participatiestrategie en duidelijke communicatie daarover.

3.4.2.2 Sociale samenhang

Effecten

Op deze indicator wordt geen ingreep-effectrelatie waargenomen.

Beoordeling

Niet van toepassing, dus geen wezenlijk effect (0)

3.4.2.3 Sociale veiligheid

Effecten

Op deze indicator wordt geen ingreep-effectrelatie waargenomen.

Beoordeling

Niet van toepassing, dus geen wezenlijk effect (0)

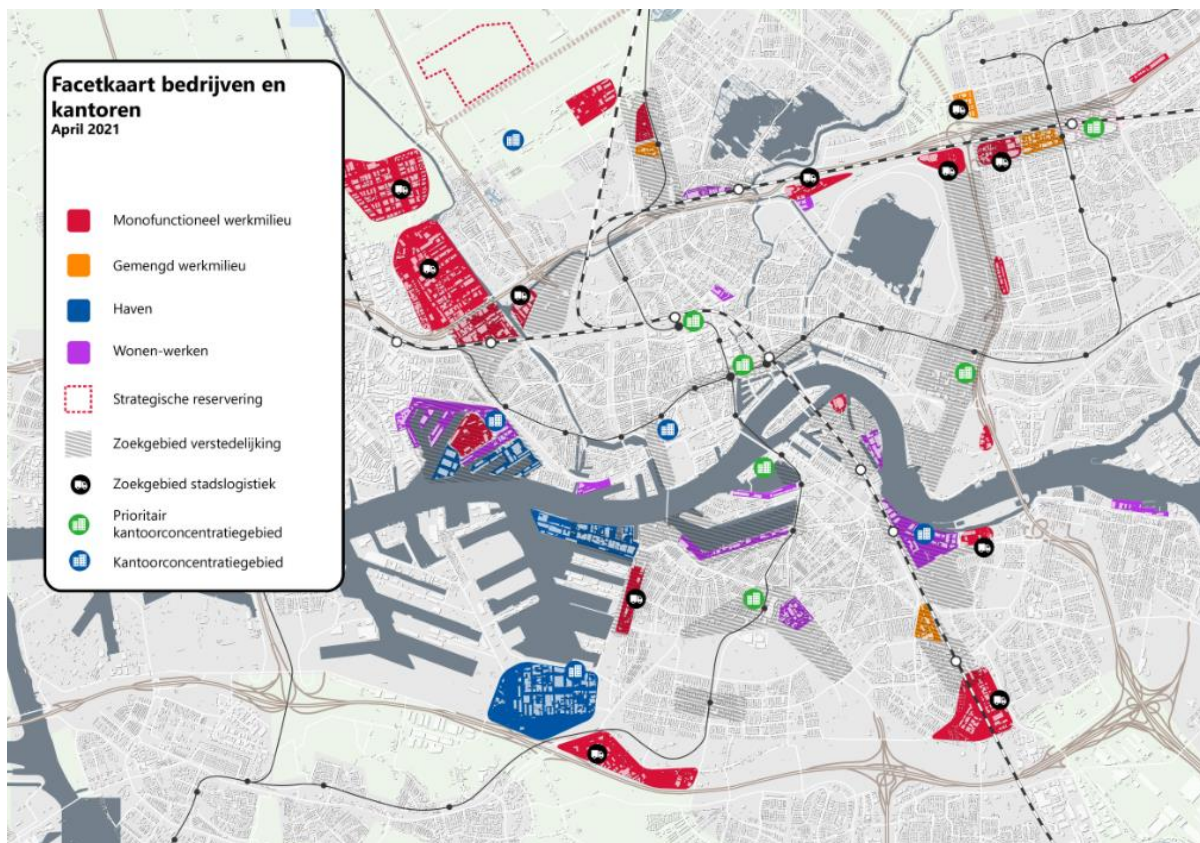
3.5 Verdienvermogen vernieuwen

3.5.1 Toelichting op de hoofdkeuze

De hoofdkeuze *verdienvermogen vernieuwen* is gericht op versterking van de bestaande economie en ruimte creëren voor de nieuwe economie.

De hoofdkeuze omvat de volgende kernbeslissingen:

- ontwikkelen aantrekkelijke en complementaire stedelijke centra
- versterken van innovatiekracht
- ruimte voor bedrijven
- haven en achterland bereikbaar houden
- economische transitie in het havenindustriële complex

Binnen deze hoofdkeuze zijn de volgende uitgangspunten van belang:

- In de binnenstad, Alexander en Hart van Zuid zetten we naast een breed economisch profiel ook in op toegevoegde waarde als lokale en regionale centrumfunctie als onderwijs-, werk- en winkelgebied;
- Wonen en werken mengen waar kan, scheiden waar moet;
- Ruimte voor milieu-intensieve bedrijvigheid;
- Makersdistrict (RDM/M4H): innovatieve maakindustrie, kennisinstellingen, scholing en mengen van havengerelateerde en stedelijke functies (woon-werkgebied).

Zie tabel met nadere keuzes in de bijlage.

3.5.2 Verdienvermogen vernieuwen: effecten en beoordeling

3.5.2.1 Inclusiviteit

Effecten

De verwachte effecten van deze hoofdkeuze op de indicator inclusiviteit zijn:

- Ontwikkelen van aantrekkelijke en complementaire stedelijke centra met inzet op breed economisch profiel en regionale centrumfunctie als onderwijs-, werk- en winkelgebied leidt tot grotere toegankelijkheid van banen en beschikbare voorzieningen.
- Makersdistrict vormt een aantrekkelijk vestigingsmilieu voor sterke schouders.

Beoordeling

Op grond van deze verwachte effecten leidt de beoordeling tot een positief effect (+).

Maatregelen en randvoorwaarden

- Mensen met een achterstand tot de arbeidsmarkt hebben ook vaker minder mogelijkheden om zich te verplaatsen (vervoersarmoede). Aandacht voor bereikbaarheid van banen voor deze groep is van groot belang.

3.5.2.2 Sociale samenhang

Effecten

De verwachte effecten van deze hoofdkeuze op de indicator sociale samenhang zijn:

- Wonen en werken mengen biedt ruimte voor sociale ontmoeting.

Beoordeling

Op grond van deze verwachte effecten leidt de beoordeling tot een positief effect (+).

Maatregelen en randvoorwaarden

- geen

3.5.2.3 Sociale veiligheid

Effecten

De verwachte effecten van deze hoofdkeuze op de indicator sociale veiligheid zijn:

- Wonen en werken mengen waar kan, scheiden waar moet kan leiden tot verbeteren veiligheidsbeleving.

Beoordeling

Op grond van deze verwachte effecten leidt de beoordeling tot een positief effect (+).

Maatregelen en randvoorwaarden

- Meer mengen moet rekening houden met conflicterende wensen bij bewoners en gebruikers ten aanzien van ruimtegebruik.
- Nieuwe economie en functiemenging is erg afhankelijk van de invulling die het krijgt. Alertheid op ondermijning.